

territorier til forskellige tider har indgået; endsige til, hvad et sådant multiterritorielt og multinationalt imperium har betydet for politik, samfundsforhold og selvforståelse.

Michael Bregnsbo

ECKHARD MEYER-ZWIFFELHOFFER: Politikōs archein. Zum Regierungsstil der senatorischen Statthalter in den kaiserzeitlichen griechischen Provinzen. Historia Einzelschriften bd. 165. Stuttgart 2002, Franz Steiner Verlag. 369 sider. EUR 88.

Bag den let mystiske titel på Eckhard Meyer-Zwiffelhoffers monografi gemmer der sig en væsentlig studie over den romerske provinsguvernørs regeringspraksis. Det græske »politikōs archein« – dvs. »at herske politisk« eller rettere »at herske i overensstemmelse med bystatens normer« – fremhæver det forhold, at en romersk provinsguvernør ikke skal betragtes som en magistrat eller bureaukrat. Han var en aristokrat udsendt af kejseren for at herske over andre aristokrater, frie borgere, ikke undertrykte slaver. Dette var hans primære rolle. Siden Fergus Millar i 1977 udsendte sin skelsættende bog om den romerske kejser, er forskningen blevet stadig mere bevidst om, at den romerske statsmagt rådede over meget begrænsede instrumenter til at implementere aktive politikker i rigets civile liv. At regere det vidtstrakte imperium var langt hen ad vejen et spørgsmål om at reagere på konkrete henvendelser fra undersåtterne, overbragt enten gennem breve eller af delegationer, som søgte audiens – det såkaldte *petition-response* princip. Tingene kunne dårligt være anderledes. Rigets formelle administrative organer var af uhyre begrænset omfang. Man har ligefrem benyttet udtrykket *government without bureaucracy* til at sammenfatte det karakteristiske ved det romerske styre.

Det gjaldt ingen steder mere end i visse af imperiets græksprogede provinser. Lilleasien og vore dages Grækenland var fx områder organiseret i provinser uden nævneværdige garnisoner af den romerske hær. Her bestod romermagten vitterligt i det daglige af et par højtrangerende udsendte repræsentanter for kejseren, ledsaget af et par håndfulde politiske forbindelser, nogle snese slaver og andre »skriverkarle« samt et ganske lille kontingent soldater. Det var alt for lidt til i praksis at styre de vidtstrakte provinsterritorier med tættekam. Det behøvede man imidlertid heller ikke. I stedet forlod man sig på at overlade meget af det praktiske arbejde til lokalsamfundene selv. Disse var stadig organiseret som bystater. At regere en romersk provins som guvernør var mindre et direkte administrativt anliggende end et spørgsmål om at kunne

omgås bystaternes politiske ledere, mægle/dømme i deres konflikter og støtte de loyales bestræbelser. Politikken udspillede da som en (symbolsk) udveksling af privilegier og ære mellem aristokratiske standsfæller. Det er denne dialog og dens mange facetter, Meyer-Zwiffelhofer har sat sig for at skildre i sin bog.

Det gør han med stor dygtighed og inddragelse af et bredt, varieret kildemateriale. Her konfronteres man med græske indskrifter, romersk ret, formfuldendt retorik og kristne martyrbetretninger. Det sker gennem en række vignetter, der danner grundstammen i bogen. I hver enkelt af disse afdækkes et bestemt aspekt af guvernørens gerning på baggrund af et udvalgt illustrativt kildeeksempel, en »case«. Først får vi den fornemme senators syn på guvernørgerningen, så følger topjuristens syn på opgaven, hvorefter vi møder guvernøren (og hans underordnede) i en række situationer i provinsen: på rejse, som mægler i grænsestridigheder mellem lokalsamfund, som patron i bystaternes klientelistiske politiske liv, i konkurrence med en lokal stormand, som bevilgende myndighed af retten til at afholde et marked i et landdistrikt og endelig som dommer over kristne.

Bogens anden del uddyber disse eksempler med yderligere analyse, men ligner ellers i meget den første halvdel. Et centralt tema i analyserne er, hvordan guvernøren konstant blev spundet ind i et net af lokale magtkonstellationer. Formelt besad han store diskretionære beføjelser, men reelt var han fuldstændig afhængig af lokalsamfundenes aktive medvirken. Et andet hovedtema er nært knyttet hertil, nemlig hvordan magt og privilegier uddeles og befæstes gennem gentagne bekræftelser i en dialog mellem den romerske imperiemagt og lokalsamfundene.

Afdækningen af guvernørgerningen i en serie vignetter eller enkeltstudier er på en gang bogens store styrke og svaghed. Det er en styrke, fordi det muliggør udformningen af en række tætte tableauer, som tilsammen danner et rigt facetteret billede af provinsstyrets virke. Det er guvernøren på job, som læseren præsenteres for. Denne fremgangsmåde rummer imidlertid også en begrænsning. Det givne portræt får et episodisk præg, og analysen kommer måske i for høj grad til at foregå på kildematerialets præmisser. Meyer-Zwiffelhofer ender derfor også med at overtage materialets blinde vinkler. Problemet var måske blevet mindre, hvis materialet havde været mere fyldigt. Men selv i for antikken så forholdsvis rigt dokumenterede områder som de græksprogede provinser er der trods alt stadig tale om en uhyre fragmentarisk overlevering. Materialet er domineret af de symbolske og retoriske aspekter af græsk civilisation og afspejler i langt højere grad kulturlivets ceremonier og glansfulde offentlige begivenheder end mange af dagligdagens

prosaiske aktiviteter. Som Meyer-Zwiffelhoffer selv bemærker det i sin analyse af de bevarede fragmenter af juristen Ulpian's skrift om provinsguvernørens pligter (p. 72), så er skatteopkrævningen overraskende fraværende. Det er den også fra Meyer-Zwiffelhoffers analyse, hvilket er uheldigt. Rigsbeskatningen, tributten, var trods alt det primære mål for det romerske styre og dens mest indgribende aktivitet i provinssamfundene. En tilbundsående analyse af provinsguvernørens funktion kan derfor vanskeligt foregå uden at relatere hans virke til dette fundamentale aspekt af det romerske provinsstyre.

Nu må det imidlertid ikke forstås sådan, at der er tale om en deskriptiv snarere end en analytisk fremstilling. Værket er tydeligvis i sin opbygning inspireret af den nye kulturhistorie med dens fokus på nære og stofmættede analyser af fortidigt liv. Dens mange fordele ufortalt, så er svagheden ved den form for historieskrivning imidlertid, at den ofte har haft svært ved for alvor at trænge om bag fænomenerne, men i stedet bliver hængende på overfladen – der hvor magtens »teatraliske« dimension, for nu at tale Geertzsk, udspiller sig. Det kunne Meyer-Zwiffelhoffer have afhjulpet ved at komplementere sine analyser med en mere tilbundsående magtsociologisk betragtning. Det ser man fx i diskussion af en prominent egyptisk jordejers og embedsmands problemer med at få provinsguvernøren i tale (p. 252). Episoden daterer sig til sidste halvdel af det 3. århundrede e.Kr. og tages straks som udtryk for, at adgangen til statens repræsentanter blev mere vanskelig ved indgangen til senantikken. Den formodning kan man dog vanskeligt underbygge ud fra nogle få enkeltteksempler. Hvad der imidlertid må være ret sikkert, er, at hvis guvernørens stab var så relativt begrænset som den var, så må der alle dage have været konkurrence om at få adgang til guvernøren, og mange må være blevet skuffede i deres forventninger.

Det behøver læseren af *Politikōs archein* dog ikke at føle sig. Trods de fremførte indvendinger, så er der virkelig tale om et fremragende og alsidigt portræt af den romerske provinsguvernør. Dette er en bog, man vanskeligt kan komme uden om.

Peter Fibiger Bang

KNUD J. KROGH: Gåden om Kong Gorms grav: Historien om Nordhøjen i Jelling. Vikingekongernes monumenter i Jelling 1. Kbh. 1993, udgivet af Carlsbergfondet og Nationalmuseet, Poul Kristensens forlag. 272 sider. 480 kr.

KNUD J. KROGH OG BODIL LETH-LARSEN: Hedensk og kristent: Fundene fra den kongelige gravhøj i Jelling. Vikingekongernes monumenter i Jelling 2. Kbh. 2007, udgivet af Carlsbergfondet og Nationalmuseet. 284 sider. 480 kr.